

Het aardappelproces: van rechtvaardige veldbevrijding naar eigengereide bendeleden

Advocaat Erik Langerock vindt niet dat de elf activisten die in Dendermonde werden veroordeeld voor het bestormen van een aardappelveld een gerechtvaardigde noodtoestand kunnen inroepen. Ook vindt hij de veroordeling voor bendevorming terecht. Hij antwoord daarmee op de tekst van Serge Gutwirth en Dirk Voorhoof over de zaak.

Erik Langerock

In 'Als de rechter kijft en slaat, krijgt de rechtsstaat klappen' (De Juristenkrant nr. 266), van professoren Gutwirth en Voorhoof, wordt de stelling verdedigd dat het bestormen en vernielen van andermans goed met daarbij horende slagen en verwondingen aan leden van de openbare macht moet gezien worden als een 'noodtoestand' aangezien een 'groter goed' beschermd wordt. Het artikel stelt verder dat de rechter duidelijk onpartijdig moet zijn, aangezien die de elf gedaagden bij verstek veroordeelde zonder rekening te willen houden met hun argumentatie. Extra beeldmateriaal en 91 bijkomende en vrijwillig verschijnende partijen zou volgens hen essentieel zijn om hun argumentatie van noodtoestand vaste grond te geven. En dat de rechter dat zonder meer weigerde, doet blij-

zegt geen misdrijf (artikel 71 Sw). De rechtvaardigingsgrond ontnemt als het ware het onwettig karakter aan de handeling, waardoor de pleger ervan er niet meer voor kan worden vervolgd. De noodtoestand is één van die rechtvaardigingsgronden.

Dat de professoren een rechtvaardigingsgrond (zijnde de noodtoestand) willen hanteren, maar tegelijkertijd stellen dat ze niet gezegd willen hebben dat dit automatisch de elf 'activisten' vrijpleit, is dus een *contradictio in terminis*. Een rechtvaardigingsgrond, eens bewezen, pleit de beklaagde wel automatisch vrij om de eenvoudige reden dat er dan niet meer van een misdrijf kan worden gesproken. En als er geen misdrijf is, is er ook geen straf. Om van de noodtoestand als rechtvaardigingsgrond gebruik te kunnen maken, moeten volgende voorwaarden tegelijkertijd vervuld zijn, namelijk dat de waarde van wat wordt prijsgegeven lager moet zijn dan of minstens gelijk

dat de professoren in hun artikel aantonen dat er überhaupt een 'dadelijk en ernstig gevaar' aanwezig was dat moest voorkomen worden.

Beide professoren verwijzen namelijk zelf naar de gerechtelijke procedures die al zijn ondernomen om te voorkomen dat de veldproef zou kunnen doorgaan. De voorzitter van de rechtbank in Gent besliste echter om, ondanks de bezwaren die ze aanhalen, de bewuste veldproef te laten doorgaan. Die beslissing moet, gelet dat we in een rechtsstaat leven, nageleefd worden, ofwel betwist worden via de gerechtelijke instanties.

Verkeerdelijk concluderen de professoren echter dat de rechter zou beslist hebben dat veldproef onwettig is en, sterker nog, dit als een soort van rechtvaardigingsgrond kan worden gehanteerd voor eenieder om de veldproef te saboteren. Dat is duidelijk niet wat de rechter heeft bedoeld, maar wel een opzettelijke misinterpretatie van een gerechtelijke beslissing die wordt gebruikt (eerder misbruikt) om misdrijven te kunnen rechtvaardigen.

Kortom, in plaats van de gerechtelijke weg op te gaan, en dus volgens de spelregels van de rechtsstaat te spelen, hebben de elf veroordeelden (en andere 'participanten') het recht in eigen handen genomen. Het verbod

(zie A.T. De Keersmaeker, 'Een mening is geen misdaad', De Standaard, 26 februari 2013). Vermoedelijk heeft dat te maken met een verkeerd beeld van wat, juridisch gezien, het misdrijf van bendevorming precies inhoudt.

Door zich te organiseren om een actie te houden die uiteindelijk heeft geleid tot vernielingen en geweldplegingen of, zoals beide professoren het zo treffend verwoorden, 'wat aardappels, maïs, Heras-hekkens en bewakingscamera's beschadigen, na enig trek- en duwwerk met de politie', is er al sprake van bendevorming. Bendevorming heeft namelijk niets te maken met het soort misdrijven dat gepleegd werd, want bendevorming is een misdrijf op zich (Cass. (2e k.) AR P.07.1434.N, 29 januari 2008). En opdat een persoon kan veroordeeld worden tot bendevorming, is enkel vereist dat hij of zij lid van wil is van een georganiseerde groep personen, terwijl men zich bewust is van het feit dat deze groep gevormd is om een misdrijf te plegen ten aanzien van goederen of personen (Cass. (2e k.), P.08.0408.N, 24 juni 2008, Gent 23 oktober 2009, T.Strafr. 2011, afl. 1, 75, noot G. Schoorens).

“ De misdrijven getuigen van een groot wantrouwen ten aanzien van de rechtsstaat. ”

Dat er sprake was van een gestructureerde vereniging en een geplande actie die zou leiden tot een misdrijf, hoeft geen betoog. De *Field Liberation Movement* kondigde dit via haar gebruikelijke kanalen aan, en blijkbaar waren zij goed voorbereid om vrijwillig de wet te overtreden, zoals zij ook nu nog steeds aankondigen op hun webstek (www.fieldliberation.org). Alle veroordeelden erkennen ook publiekelijk (en trots) hun betrokkenheid bij de vernielingen en geweldplegingen. En juist dat besef dat men 'wetens en willens' deel uitmaakt van een bende die als doel heeft misdrijven te plegen, is voldoende om tot bendevorming veroordeeld te kunnen worden. Het is dus niet vereist dat men effectief heeft deelgenomen aan de misdrijven van de bende, laat staan de persoonlijke intentie zou gehad moeten hebben om binnen de vereniging een misdrijf te plegen om tot bendevorming veroordeeld te worden, wat verklaart waarom mevrouw Van Dijk tot bendevorming is veroordeeld terwijl ze zelf geen vernielingen heeft aangericht.

De misdrijven kunnen dus niet gerechtvaardigd worden en getuigen intendeel van een groot wantrouwen ten aanzien van de rechtsstaat, gezien de elf veroordeelden overgingen tot eigenrichting en de spelregels van de rechtsstaat op die manier, en geheel ten onrechte, wilden omzeilen. Het basisprincipe van een rechtstaat is net het verbod tot eigenrichting, wat impliceert dat de burger altijd een beroep moet doen op een rechter om zijn recht te doen gelden (J. Petit, *Sociaal Procesrecht*, Brugge, die Keure, 1999, nr. 1). Het recht van verdediging is uiteraard ook een belangrijk basisprincipe, dat de elf, als zij willen, zonder problemen mogen uitoefenen op 28 mei 2013, wanneer hun zaak in verzetsprocedure wordt behandeld.

(De auteur is advocaat)

Mijns inziens kan hier minstens niet bewezen worden dat de vernielingen en geweldplegingen die hebben plaatsgevonden op het aardappelveld de enige manier waren om een 'dadelijk en ernstig gevaar' te voorkomen.

ken dat zij de rechten van verdediging heeft geschonden.

Tot slot wordt sterk gefulmineerd tegen de veroordeling tot bendevorming, die door de auteurs wordt beschouwd als 'ronduit alarmierend'.

Deze reactie poogt de basisbeginselen van de noodtoestand als rechtvaardigingsgrond en bendevorming weer te geven en toe te passen in deze zaak.

RECHTVAARDIGINGSGRONDEN

De professoren hebben gelijk wanneer ze stellen dat de rechter ook rekening moet houden met verschonings- en rechtvaardigingsgronden. De vraag is echter of er hier gesproken kan worden van een rechtvaardigingsgrond. Een positief antwoord kan de rechtszaak een heel andere wending geven.

Wanneer een rechtvaardigingsgrond wordt vastgesteld ten aanzien van iemand die een misdrijf heeft gepleegd, is er eenvoudig ge-

aan de waarde van het goed dat men wil vrijwaren, dat het te vrijwaren recht of belang een dadelijk en ernstig gevaar moet lopen, dat het kwaad alleen door het misdrijf kan worden voorkomen en dat de betrokkenen de aangevoerde noodtoestand niet zelf hebben doen ontstaan (Cass. AR P.98.1596.F, 28 april 1999, Arr.Cass. 1999, p. 245).

Dat de professoren in hun artikel verscheidene belangen met elkaar afwegen, is dus een goed begin, maar zolang zij er niet in slagen om te bewijzen dat de door hen opgeworpen belangen een dadelijk en ernstig gevaar liepen en dat de vernielingen en geweldplegingen die de elf hebben gepleegd de enige manier was om het kwaad te voorkomen, is hun belangenafweging volstrekt irrelevant.

Mijns inziens kan hier minstens niet bewezen worden dat de vernielingen en geweldplegingen die hebben plaatsgevonden op het aardappelveld de enige manier waren om een 'dadelijk en ernstig gevaar' te voorkomen, laat staan

van eigenrichting, zijnde 'het zichzelf recht verschaffen zonder een beroep te doen op de rechter' (De Valks *Juridisch Woordenboek*, Intersentia 2012), is nochtans een algemeen rechtsbeginsel en als dusdanig erkend door het Hof van Cassatie (Cass. 24 mei 1976). En een algemeen rechtsbeginsel heeft dezelfde waarde als een wet (Cass. (2e k.), P.11.0472.F, 29 juni 2011).

De vernielingen en geweldplegingen zijn in dit geval dus, puur juridisch gezien, niet te rechtvaardigen op basis van de noodtoestand.

BENDEVORMING

Door diverse rechtspraak op te werpen (zonder enige bronvermelding, spijtig genoeg) proberen de professoren in te hakken op de kwalificatie van bendevorming. In andere opiniebijdrages was dit punt vaak een bron van onbegrip, zeker ten aanzien van mevrouw Van Dijk, die op dat ogenblik geen schade had aangericht maar enkel de pers te woord stond